

PLAN STRATEGICZNY ROZWOJU DYSCYPLINY PEDAGOGIKA W UNIWERSYTECIE JAGIELLOŃSKIM NA LATA 2020-2023

PREAMBULA

Pedagogika jest społeczno-humanistyczną nauką stosowaną. Taki model jej pojmowania jest efektem połączenia tradycji kontynentalnej i anglosaskiej. Pierwsza (kontynentalna) budowana początkowo jako *filozofia stosowana* dążyła do eksploracji jednolicie i całościowo rozumianego przedmiotu jej badań. Poszerzana o doświadczenia praktyki zmierzała ku dyscyplinarnej samodzielności. Praktyka wychowawcza różnych regionów świata wyznaczana przez kolejne ideologie edukacyjne (marksizm, liberalizm, konserwatyzm i inne oraz ich odmiany) wiodła do defragmentaryzacji przedmiotu badań pedagogicznych prowadząc w efekcie do tzw. badań edukacyjnych, empirycznych. Uznając ten stan rzeczy za etap rozwoju pedagogiki widzimy konieczność jej uprawiania w dwóch paradygmatach: 1) humanistycznym i jakościowym (badań nad założeniowością antropologiczno-aksjologiczno-etyczną i badań metateoretycznych); 2) empirycznym (ilościowym i ilościowo-jakościowym). Zbudowana na nich obu tożsamość pedagogiki krakowskiej splata się z historią Studium Pedagogicznego UJ i utworzoną w 1926 roku Katedrą Pedagogiki. Rozwój pedagogiki jako dyscypliny naukowej zasadza się na kontynuacji tego dziedzictwa.

AKTUALNY STAN DYSCYPLINY

Uniwersytet Jagielloński zatrudnia 51 osób deklarujących pedagogikę jako swoją dyscyplinę (wg stanu na dzień 23.12.2019), z czego 41 osób wskazuje pedagogikę jako dyscyplinę o 100% zaangażowaniu. Z pozostałych 10 osób 75% zaangażowanie w pedagogice deklaruje 5 osób; pozostałe 4 osoby deklaruje 50% zaangażowanie i jedna osoba 25% zaangażowanie. Większość, bo 38 osób zatrudnionych jest w Instytucie Pedagogiki na Wydziale Filozoficznym; pozostałe osoby zatrudnione są w Studium Pedagogicznym, na Wydziale Polonistyki, Bibliotece Jagiellońskiej, na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych.

WIZJA ROZWOJU DYSCYPLINY

Plan rozwoju dyscypliny pedagogika na UJ oparty jest na przyjętej wizji pedagogiki jako dyscypliny, która realizuje badania w oparciu o najwyższe standardy naukowe i etyczne oraz działa na rzecz optymalizacji funkcjonowania jednostki i środowiska społeczno-kulturowego; która jest prowadzona zgodnie z zasadą zrównoważenia instytucjonalnego, społecznego, ekonomicznego i ekologicznego, w oparciu o filary 4 I programu IDUJ:

- *Internacjonalizacja* – umiędzynarodowienie prowadzonych w Instytucie Pedagogiki badań oraz programów kształcenia, które stanie się szansą na aktywne włączenie się pedagogów w międzynarodowy obieg nauki.
- *Interdyscyplinarność* – budowanie interdyscyplinarnych zespołów badawczych wewnątrz IP i w szerszych strukturach w i poza UJ w celu rozwiązywania problemów badawczych, które w obszarze procesów wychowania i kształcenia z natury mają charakter inter- i transdyscyplinarny.
- *Integracja* – ściśle zintegrowanie badań naukowych z prowadzonymi w Instytucie Pedagogiki kierunkami kształcenia; harmonijne łączenie misji uniwersytetu badawczego: prowadzenia badań, popularyzacja nauki, tworzenie ekspertyz; kształcenie w formule *research-based learning* oraz współpracy z otoczeniem społecznym; podniesienie potencjału wdrożeniowego w ramach szerszej współpracy ze środowiskiem społeczno-gospodarczym.
- *Innowacyjność* – ukierunkowanie badań i kształcenia na innowacyjne projekty naukowe i dydaktyczne. Naszym celem jest promowanie zmiany, wyznaczanie kierunków debat naukowych oraz wypracowywanie w toku badań innowacyjnych rozwiązań o dużym potencjale wdrożeniowym; rozszerzanie oferty studiów jako odpowiedzi na aktualne problemy i wyzwania przyszłości.

Formułowany plan rozwoju dyscypliny wytyczają ogólne priorytetowe obszary (POB-y), w które wpisują się podejmowane przez kadre naukową tematy badań podstawowych i wdrożeniowych:

1. Podstawy pedagogiki – aktualna wielość kierunków i koncepcji wychowania rzutująca na stan polskiej myśli pedagogicznej (pedagogiki ogólnej i licznych teorii wychowania), historii wychowania i myśli pedagogicznej z ich współczesnymi implikacjami.
2. Podmiotowe, środowiskowe oraz tkwiące w przemianach społeczno-kulturowych uwarunkowania procesów wychowania, edukacji, opieki i pomocy adresowanych do dzieci, młodzieży i osób dorosłych.
3. Podmioty edukacji szkolnej i akademickiej, oddziaływania metodyczne i praktyki edukacyjne z uwzględnieniem innowacyjnych metod, technik i narzędzi.

Przyjęte ogólne priorytetowe obszary badawcze stawiają przez kadre naukową deklarującą pedagogikę jako swoją dyscyplinę wyzwania, które są zespolone z aktualnymi aktami prawnymi¹ oraz Strategią Rozwoju Uniwersytetu² i celami programu IDUJ³. Szczególnie chodzi tu o:

1. Teoretyczne i metodologiczne wyzwania zwiększające potencjał teorii i praktyki pedagogiki jako dyscypliny naukowej.
2. Wyzwania edukacyjne związane z podnoszeniem jakości kształcenia.
3. Wyzwania dotyczące współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym zgodnie z ideą badań prowadzonych w dialogu ze społeczeństwem.

MOCNE I SŁABE STRONY DYSCYPLINY

I. NAUKA

MOCNE STRONY: [1] Wiodąca pozycja Instytut Pedagogiki UJ w Rankingu Szkół Wyższych „Perspektywy”⁴ przez kilka ostatnich lat. [2] Wzrastające kompetencje badawcze kadry naukowej wskazują na rosnący potencjał parametryzacyjny dyscypliny jako nauka społeczno-humanistyczna i teoretyczno-praktyczna opartej na różnych koncepcjach metodologicznych przy zachowaniu tradycji i dziedzictwa krakowskiej szkoły pedagogiki. [3] Zwiększający się w przeciągu ostatnich trzech lat wskaźnik publikacyjności pracowników Instytutu Pedagogiki w wysoko punktowanych czasopismach (70 pkt. i powyżej według obowiązującej punktacji MNiSW). [4] Mocniej zarysowująca się w ostatnich latach obecność pracowników Instytutu Pedagogiki w innych jednostkach badawczo-dydaktycznych UJ oraz w innych polskich i zagranicznych ośrodkach naukowych, z którymi prowadzone są wspólne badania z obszaru pedagogiki i jej pograniczy. [5] Redakcja własnych czasopism naukowych: punktowanych *Polska Myśl Pedagogiczna* (20 pkt. wg listy MNiSW) oraz niepunktowanych *Filozoficzne Problemy Edukacji*, których pozycja wyraźnie wzrasta.

SŁABE STRONY: [1] Niski wskaźnik publikacyjności w najlepszych pismach międzynarodowych oraz przewaga średnich publikacji (70 pkt. i poniżej w czasopismach krajowych z listy MNiSW). [2] Niski poziom umiędzynarodowienia pedagogiki, mierzony współpracą międzynarodową i uczestnictwem w międzynarodowych projektach. [3] Średnio nasiloną działalnością wnioskodawczą o granty badawcze, niewielką wartość finansową otrzymanych projektów i tylko nieznacznie wzrastającą w ostatnich trzech latach skutecznością w pozyskiwaniu grantów krajowych. [4] Nierównomierny rozwój naukowy kadry w poszczególnych Zakładach działających w strukturze IP UJ oraz między poszczególnymi pracownikami reprezentującymi dyscyplinę pedagogikę. [5] Niewielkie zaangażowanie pracowników w redakcjach (radach naukowych) pism krajowych i zagranicznych oraz zespołach recenzentów czasopism międzynarodowych.

II. EDUKACJA

MOCNE STRONY: [1] Wysokie kompetencje pracowników w zakresie dydaktyki szkoły wyższej. [2] Kierunki kształcenia prowadzone są w powiązaniu z realizowanymi przez kadre naukową tematami badawczymi co przekłada się na jakość realizowanych zajęć dydaktycznych. [3] Prowadzenie jednolitych studiów magisterskich w obszarach odpowiadających na zapotrzebowanie rynku pracy, oferujących wysoki poziom jakości kształcenia.

SŁABE STRONY: [1] Słabo rozwinięte nowoczesne metody edukacji, szczególnie oparte na technologii cyfrowej. [2] Słabe umiędzynarodowienie procesu kształcenia, w tym słaba oferta dydaktyczna w językach obcych, szczególnie w języku angielskim. [3] Niski poziom włączania studentów w realizowane projekty badawcze oraz niski poziom rozwoju kompetencji studentów umożliwiający im prowadzenie własnych projektów badawczych np. w ramach działalności Kół Naukowych. [4] Brak szerszej oferty zajęć dla najzdolniejszych studentów, która zachęcałaby ich do kontynuacji kształcenia w Szkole Doktorskiej.

III. WSPÓŁPRACA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

MOCNE STRONY: [1] Dobrze rozwinięta współpraca kadry naukowej z różnego rodzaju podmiotami otoczenia społecznego prowadzącymi działalność edukacyjną i wychowawczą.

SŁABE STRONY: [1] Niewielki udział kadry naukowej w realizowaniu społecznej misji nauki na rzecz środowiska społeczno-gospodarczego poprzez uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych ciałach eksperckich/doradczych. [2] Słabo wykorzystywany potencjał aplikacyjny realizowanych badań naukowych. [3] Małe zaangażowanie podmiotów gospodarczych w finansowanie badań pedagogicznych i z jej pograniczy.

SZANSE I ZAGROŻENIA ROZWOJU DYSCYPLINY

SZANSE: [1] Rozwijająca się sieć uniwersytetów zagranicznych i pojedynczych badaczy podejmujących współpracę z pracownikami Instytutu Pedagogiki UJ. [2] Nowa rzeczywistość społeczna i edukacyjna (pandemiczna) wiąże się z pilną potrzebą podejmowania badań o charakterze interdyscyplinarnym, które będą odpowiadały na pojawiające się nowe zjawiska i zagrożenia. [3] Korelacja tematów badawczych podejmowanych przez kadrę badawczą z priorytetami w nauce europejskiej i światowej przy zachowaniu integralności i tożsamości krakowskiej szkoły pedagogiki.

ZAGROŻENIA: [1] Zawłaszczanie przez inne dyscypliny społeczne i humanistyczne obszarów badawczych *ex definitione* przypisanych pedagogice oraz zaniechanie badań w obszarach, które wynikają z definicyjnych kompetencji dyscypliny. [2] Ograniczona mobilność kadry oraz utrudnienia w tworzeniu interdyscyplinarnych i międzynarodowych zespołów badawczych związana z sytuacją pandemiczną COVID 19. [3] Utrudnienia związane z możliwością realizacji zaplanowanych projektów badawczych wynikające z trudności realizacji badań terenowych.

CELE STRATEGICZNE ROZWOJU DYSCYPLINY

I. NAUKA

1. Włączenie pedagogów w międzynarodowy obieg nauki i osiągnięcie wysokiego poziomu prowadzonych badań naukowych poprzez:
 - zwiększenie liczby publikacji w prestiżowych czasopismach międzynarodowych (100 pkt. i więcej wg. obowiązującej punktacji MNiSW);
 - zwiększenie indywidualnego indeksu h pracowników, a przez to liczby cytowań przypisanych dyscyplinie;
 - wzmocnienie zespołowej współpracy badawczej poprzez tworzenie interdyscyplinarnych i/lub międzynarodowych zespołów badawczych (umowy bilateralne; programy: ERASMUS+, NAWA, IDUJ, itp.);
 - zwiększenie liczby wniosków grantowych i liczby pozyskiwanych grantów krajowych (NCN; NCBiR; NPRH itp.) i europejskich (Horizon Europe, UNA Europa), których tematyka ukierunkowana zostanie na rozwiązywanie problemów naukowych ważnych z globalnej perspektywy.

Do działań wspierających realizację tego głównego celu należy:

- zatrudnienie najlepszych pracowników spoza UJ – aktywne poszukiwania pracowników o wysokim potencjale naukowym;
- zwiększenie ilości organizowanych międzynarodowych konferencji, seminariów i webinarów zwiększających – dzięki popularyzacji prowadzonych badań – pozycję krakowskiej szkoły pedagogiki jako głównego ośrodka w Polsce;
- wspieranie indywidualnego rozwoju naukowego i monitorowanie realizacji planów badawczych pracowników Instytutu Pedagogiki UJ.

II. EDUKACJA

1. Podnoszenie kompetencji metodycznych pracowników badawczo-dydaktycznych i dydaktycznych poprzez wypracowanie nowoczesnych modeli wsparcia, w szczególności w obszarze zmiany paradygmatycznej, implementacji innowacyjnych strategii, metod i technik promowanych w podejściu *Student Centered Learning*, edukacji spersonalizowanej oraz wykorzystywania *EduNarzędzi* edukacji zdalnej.
2. Wypracowanie opartych na nowoczesnych modelach teoretycznych, autorskich, interdyscyplinarnych programów kształcenia nauczycieli edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej, nauczycieli związanych z pedagogiką specjalną oraz nauczycieli szkół każdego szczebla w zakresie tzw. przygotowania pedagogicznego.
3. Zatrudnianie wysokiej klasy specjalistów, naukowców z zagranicy oraz ekspertów, międzynarodowych badaczy do prowadzenia wybranych zajęć – Program Stypendiów Jagiellońskich oraz Program Katedr Jagiellońskich.
4. Poszerzanie oferty kursów prowadzonych przez pracowników IP UJ w języku angielskim na istniejących kierunkach studiów w celu zwiększania kompetencji studentów w zakresie posługiwania się językiem obcym z obszaru dyscypliny pedagogika.
5. Poszerzanie kompetencji badawczych studentów oraz doktorantów: zaangażowanie w realizację projektów badawczych podejmowanych przez kadrę naukową; organizacja interdyscyplinarnych szkół letnich; obozów naukowych; programy mobilności.

III. WSPÓLPRACA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

1. Rozbudowanie sieci partnerstwa i współpracy z placówkami oświatowymi, instytucjami związanymi z działalnością opiekuńczą, wychowawczą, profilaktyczną i resocjalizacyjną oraz instytucjami kultury.
2. Prowadzenie we współpracy z partnerami społecznymi badań wdrożeniowych, aplikujących wypracowane w badaniach podstawowych nowoczesne modele praktycznych rozwiązań problemów społecznych, edukacyjnych, wychowawczych.
3. Upowszechnianie wyników badań naukowych, ich popularyzacja oraz poprawa komunikacji z otoczeniem społecznym.
4. Prowadzenie działalności eksperckiej i doradczej na bazie wyników badań (*evidence-informed, evidence-based practices*).

Do działań wspierających realizację zakładanych celów strategicznych należą następujące działania:

1. Wprowadzenie zasad doskonałości naukowej jako głównego kryterium zatrudnienia, awansu i oceny pracowników, mierzonych efektami publikacyjnymi i liczbą grantów⁵.
2. Wykorzystanie działań przewidzianych w programie IDUJ. Priorytetowe staje się aplikowanie pracowników w konkursach ogłaszanych przez POBy. Szczególne znaczenie nadaje się takim działaniom jak:
 - *R2R (Research to Research)* – tworzenie międzynarodowych zespołów badawczych - konkursy służące inicjowaniu współpracy.

- *LAB* – wirtualna lub fizyczna przestrzeń współpracy dla pracowników IP UJ z naukowców zatrudnionych w różnych jednostkach uniwersyteckich mająca na względzie prowadzenie działalności badawczej oraz związanej z popularyzacją nauki, współpracę z biznesem, prowadzenie projektów społecznych, tworzenie ekspertyzy, wcielaniem idei research-led learning.
 - *Incentives Program* – wspieranie innowacyjnych badań i promowanie wybitnych osiągnięć w ramach konkursów na mini grany.
 - *Open Access* – wspieranie działalności publikacyjnej w otwartym dostępie w renomowanych czasopismach, dofinansowanie tłumaczenia lub korekty językowej artykułów lub monografii.
 - *Conferences & Seminars* – popularyzacja badań, inicjowanie i wzmacnianie sieci współpracy poprzez organizacje międzynarodowych konferencji i seminariów.
 - *Skills#2 i Individual Development Program* – wzmacnianie oraz rozwój kompetencji pracowników i wspieranie indywidualnego rozwoju naukowego.
 - *EduPrograms for the Future* – tworzenie oferty dydaktycznej studiów i szkół doktorskich.
 - *EduTools* – innowacyjne wsparcie dydaktyki, nowe narzędzia edukacyjne, kształcenie online.
 - *R2S (Research to Society)* – wspieranie projektów badawczych zakładających współpracę z otoczeniem społecznym.
3. Powołanie na podstawie Zarządzenie Dyrektora nr 3/2019/2020 z dnia 25 czerwca 2020 r. Zespołu Koordynującego Aktywność Pracowników IP UJ w Programie IDUJ.
 4. Wprowadzenie spójnego systemu ewaluacji odnoszącego się do celów określonych w strategii rozwoju dyscypliny: [1] ewaluacja on-going (bieżąca, przeprowadzana corocznie w odniesieniu do tzw. kamieni milowych); [2] ewaluacja ex-post (końcowa, przeprowadzone po 4 latach realizacji strategii).

REKOMENDOWANE KIERUNKI BADAŃ NAUKOWYCH ODPOWIADAJĄCE PRIORYTETOWYM OBSZROM BADAWCZYM DYSCYPLINY

1. Filozoficzno-historyczne i kulturowe podstawy rozwoju pedagogiki i jej badań nad edukacją.
2. Wartości oraz dziedzictwo myśli i praktyk pedagogicznych.
3. Dziedzictwo polskiej myśli pedagogicznej i jej współczesne konteksty:
 - historia i współczesność polskiej myśli pedagogicznej (konceptje, kierunki, prądy),
 - historia idei – ich historyczna i współczesna rola w wychowaniu i rozwoju pedagogiki jako dyscypliny humanistycznej i społecznej,
 - pedagogika pamięci: tradycja źródłem wiedzy o tożsamości indywidualnej i społecznej,
 - kryzysy/przełomy a wyzwania edukacyjne (i wychowawcze) w związku z pandemią COVID-19.
4. Teoria wychowania jako (inter)dyscyplina naukowa i praktyka kulturowa: badania teoretyczne (metoda analityczna, Canberra plan) dotyczące statusu filozoficznonaukowego współczesnej teorii wychowania.
5. Specyfika i zasoby środowiska wychowawczego – badania empiryczne w perspektywie różnic kulturowych, instytucjonalnych, dziedzinowych i prawnych.
6. Kształcenie nauczycieli oraz wspieranie ich rozwoju na poziomie nauczycieli edukacji elementarnej, szkolnictwa podstawowego, szkolnictwa średniego oraz nauczycieli akademickich powiązane z badaniami podstawowymi oraz stosowanymi w następujących subdyscyplinach pedagogicznych: pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, pedagogika szkolna, pedeutologia, dydaktyka ogólna oraz dydaktyka akademicka.
7. Wspieranie rozwoju kompetencji transwersalnych studentów, doktorantów, nauczycieli, nauczycieli akademickich oraz innych podmiotów zaangażowanych w sferę działań edukacyjnych.
8. Identyfikacja predyktorów przyszłych zagrożeń bezpieczeństwa oraz warunków skutecznej ich eliminacji prowadzona w nurcie resocjalizacji opartej na faktach (*evidence-based rehabilitation*).

9. Wspólne obszary problemowe pedagogiki i prawa.
10. Problematyka wychowania i edukacji dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, zagrożonych niedostosowaniem społecznym oraz społecznie niedostosowanych w aspekcie kulturowo-cywilizacyjnych przemian ponowoczesnego świata.
11. Problemy w funkcjonowaniu człowieka w warunkach współczesnych przemian w odniesieniu do poziomu jakości życia, well-being i zdrowia psychospołecznego w cyklu życia, ze szczególnym uwzględnieniem okresu dorastania, w kontekście wybranych aspektów zmian rozwojowych.
12. Edukacja dorosłych dla spójności społecznej (perspektywa transdyscyplinarna) ze szczególnym uwzględnieniem procesów partycypacji obywatelskiej, w kontekście przemian społecznych, kryzysów obywatelskości, kryzysów rodziny, kryzysu migracyjnego itp.

OCZEKIWANE EFEKTY REALIZACJI CELÓW STRATEGICZNYCH

W efekcie realizacji zakładanych celów strategicznych, dyscyplina pedagogiki w UJ powinna podnieść swoją pozycję tak w Polsce i zaistnieć na świecie. Oczekiwane efekty jej wdrożenia obejmują:

1. Istotny wzrost liczby publikacji w czasopismach międzynarodowych (100 pkt. i więcej wg. obowiązującej punktacji MNiSW).
2. Zintensyfikowanie współpracy badawczej w ramach członkostwa pracowników w interdyscyplinarnych i/lub międzynarodowych zespołach badawczych.
3. Zwiększenie liczby pozyskiwanych grantów krajowych i zagranicznych pozwalających na publikowanie otrzymywanych wyników badań i wykorzystywanie ich w procesie dydaktycznym.
4. Zwiększenie poziomu zaangażowania studentów w realizację projektów badawczych podejmowanych przez kadrę naukową oraz podniesienie jakości kształcenia młodej kadry badawczej.
5. Aktywną współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym poprzez podejmowanie działań badawczych o wyraźnie aplikacyjnym charakterze.

¹ Ustawa Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (Dz. U. 2018 poz. 1668 ustawa z dnia 20 lipca 2018 r.); Statut UJ uchwalony 29 maja 2019 wraz z późniejszymi zmianami; Uchwała Senatu nr: 86/IX/2019 z dnia 25 września 2019 roku oraz 37/V/2019 z dnia 29 maja 2019 roku.

² Strategia Rozwoju Uniwersytetu Jagiellońskiego (dostęp: <https://www.uj.edu.pl/universytet-z-collegium-medicum/strategia-rozwoju>).

³ Program Strategiczny Inicjatywa Doskonałości, zwanym projektem IDUJ (dostęp: <https://id.uj.edu.pl>).

⁴ Wyniki Rankingu Szkół Wyższych Perspektywy (dostęp: <http://ranking.perspektywy.pl/2020/ranking/ranking-uczelni-akademickich/rankingi-w-grupach-kryteriow>).

⁵ Uchwała RD Pedagogika w sprawie slotów, uchwała RD Pedagogika w sprawie minimalnych osiągnięć na ocenę pozytywną, Zarządzenie Dyrektora nr 4/2020/2021 z dn. 1 września 2020 roku w sprawie dokumentowania planu i rezultatów prac badawczych pracowników ubiegających się o urlop naukowy, Zarządzenie Dyrektora nr 5/2020/2021 z dn. 1 września 2020 roku w sprawie dokumentowania przez pracowników rocznych planów pracy badawczej.